

SOSYO-DEMOGRAFİK VE SOSYO-EKONOMİK AÇIDAN YEREL HALKIN TOPLUM TEMELLİ
TURİZM GELİŞİMİNE İLİŞKİN ALGI, TUTUM VE DESTEĞİ*
SOCIO-DEMOGRAPHIC AND ECONOMIC ANALYSIS OF RESIDENTS' PERCEPTIONS, ATTITUDES
AND SUPPORT FOR COMMUNITY-BASED TOURISM*

Sıla KARACAOĞLU**
Kemal BİRDİR ***

Öz

Toplum Temelli Turizm (TTT) her ne kadar toplumun çıkarına en iyi şekilde hizmet etmeyi amaçlıyor olsa da, her turizm türünde görülebileceği gibi toplumların yaşam şekilleri üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Söz konusu etkiler, toplum üyelerinin destinasyondaki turizm gelişimine yönelik algı, tutum ve desteklerini etkilemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmada Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Anadolu Efes iş birliği ile Bursa'nın Misi Köyü'nde yürütülen "100 Misia" TTT projesinin bir paydaşı olan yerel halkın, turizm gelişimine ilişkin algı, tutum ve desteği arasındaki ilişkilerin farklı öncüller doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ile 437 kişiden toplanan veriler ışığında; topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek düzeyinin cinsiyete, Misi Köyü'nde yaşama süresine, turizmle ilgili bir işte kendisi ve ailesinden bir bireyin çalışıp çalışmama durumuna, turizmle ilgili bir işte katılımcının kendisinin çalışma süresine, algılanan kişisel ve algılanan toplumsal faydaya göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçlar, cinsiyet dışında kalan değişkenlerin yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını ve desteğini belirlemede çeşitli düzeylerde etkisinin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm Gelişimi, Toplum Temelli Turizm, Misi Köyü, Fark Analizi.

Abstract

Although community-based tourism aims to contribute the local community, it also has positive and negative impacts on the lives of the community as it is apparent in all forms of tourism. The impacts may also influence residents' perceptions, attitudes and support for tourism development in the destination. Accordingly, this study aims to examine relations among residents' perceptions, attitudes and support for tourism development as the shareholders in a community-based tourism project, namely "100% Misia", conducted in Misi Village, Bursa, under the partnership of United Nations Development Program, the Ministry of Culture and Tourism and a private Turkish company Efes Pilsen. A total of 437 responses were collected by convenient sampling and residents' perceptions, attitudes and support for tourism development were analyzed to reveal any differences on the basis of respondents' gender, residential duration, employment of the respondent or any family members in tourism business, employment duration, perceived personal benefits and perceived community benefits. Findings revealed that variables different from respondents' gender have varying degrees of influence on residents' attitudes and support for tourism development.

Keywords: Sustainable Tourism Development, Community-Based Tourism, Misi Village, Difference Analysis.

GİRİŞ

Küresel düzeyde 1970'li yıllardan itibaren gelişen olumsuz çevresel, toplumsal ve kültürel yansımaların sonuçları, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasının ve gelecek kuşaklara aktarılmasının mutlak gerekliliğini ortaya koymuştur. Sürdürülebilir gelişmenin, dünyanın geleceği açısından öneminin kavranması, bütün endüstrileri kendisiyle ilgili sorumluluk alma ve küresel sorunlara çözüm üretme çabasına yönelmiştir (Bozdoğan, 2005; Emrealp, 2005; Dunn, 2007). Bu endüstrilerden birisi de turizmdir.

"Gündem 21" (1992), "Bin Yıl Zirvesi" (2000) ve "Sürdürülebilir Gelişim Zirvesi"nin (2002) içerdiği yoksullukla mücadele, ortak çevrenin korunması, insan hakları, demokrasi, iyi yönetim vb. hedeflerle uyumlu olarak "ekoturizm", "yoksul odaklı turizm", "toplum temelli turizm", "sorumlu turizm" ve "gönüllü turizm" gibi alternatif turizm modelleri ortaya çıkmıştır (Dunn, 2007; Hummel, 2011; Tasci, Semrad & Yılmaz, 2013). Söz konusu turizm modelleri, TTT ile ilişkili olmakla beraber TTT toplulukların sürdürülebilir gelişimini "yerel mülkiyet" ve "yerel yönetim" ile sağlaması sebebiyle bu turizm çeşitlerinden ayrılmaktadır (Dunn, 2007: 13-17). Toplum temelli turizm (TTT) topluluğun bütününe gelişimini ve yararını sağlamak amacıyla topluluğun kendi öz kaynakları ve ortak görüşleri doğrultusunda planlanan,

*Bu makale Sıla KARACAOĞLU'nun Kemal BİRDİR danışmanlığında hazırlanmış olduğu "Yerel Halkın Toplum Temelli Turizm Gelişimine İlişkin Algı, Tutum ve Desteği: Misi Köyü Örneği" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

* This paper is derived from Sıla Karacaoğlu's PhD dissertation titled "Community Perceptions, Attitudes and Support For Community Based Tourism: The Case of Misi Village" under the supervision of Kemal Birdir.

** Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi, Karataş Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O., skaracaoğlu@cu.edu.tr

*** Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, kemalbirdir@mersin.edu.tr

geliştirilen, yönetilen, kontrol edilen ve bu durumun sonucu olarak sorumluluğun, faydaların, maliyetlerin, mülkiyetin topluluk üyeleri arasında eşit ve adil olarak paylaşıldığı sürdürülebilir bir turizm yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Karacaoğlu, 2017: 22).

Günümüzde sürdürülebilir turizm gelişimi açısından toplumun aktif katılımının söz konusu olduğu TTT uygulamalarının her geçen gün çoğaldığı görülmektedir. Bu yaklaşım aynı zamanda yerel halkın kaynaklarına, ihtiyaçlarına ve kararlarına dayalı bir gelişim stratejisi olarak da görülmektedir. Turizmin topluma dayalı geliştirilmesi ile yerel halk turizm endüstrisini aktif olarak yönetecek ve böylece topluluk içinde büyük yararlar sağlamasına izin verecektir (Braun, 2008: 2). TTT uygulamalarında yerel halkın dışında kalan paydaşların temel amacı yerel halkın pasif, katılımcı ve alıcı olması değil; aksine gelişim çabalarının odak noktası ve aktif unsurları olarak hareket etmesidir. Çünkü yerel halkın refahını artırmak için tasarlanmış seçim, proje ve programların yürütülmesi ve değerlendirilmesi yine yerel halkın aktif ve etkin katılımı ile ilgilidir (The Mountain Institute, 2000: 25). Yerel halkın katılımı ve topluluk olma duygusu, turizm gelişim sürecini etkileyecek başlıca unsurlardır ve bu unsurlar olmadan başarılı bir turizm gelişimi elde edilmesi oldukça zordur. Turizm gelişimi sürecinde yerel halkın katılımı; yerel kültür, gelenek, bilgi ve beceriyi destekleyip bu unsurların sürdürülebilmesini ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlarken toplumsal miras da toplumsal gururun oluşmasına yardımcı olmaktadır (Aref, 2011: 20-21).

Turizmin gelişimi aşamasında, toplumu oluşturan bireyler arasında turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin algılanması söz konusudur (Kim, 2002: 8). Turizmin etkilerinin yerel halk üzerinde oluşturduğu algı ve yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları turizm alan yazınında üzerinde önemle durulan ve tartışılan bir konu olmakla beraber (Andereck ve Vogt, 2000) bu konuda yapılan araştırmalar yerel halkın turizm gelişimine ilişkin tutumlarının turizmin algılanan etkilerinden kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır (Belisle ve Hoy, 1980; Liu ve Var, 1986; Ap, 1992; Lankford, 1994; McCool ve Martin, 1994; Akis vd., 1996; Gursoy, Yolal, Ribeiro ve Netto, 2017). Turizm gelişimine bağlı olarak ortaya çıkan olumlu ve olumsuz etkiler, akademik çalışmalarda ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkiler olmak üzere üç grupta değerlendirilmektedir (Choi, 2003; Kuvan ve Akan, 2005; Chen ve Chen, 2010). Söz konusu etkiler turizmin yer aldığı veya gelişmeye başladığı destinasyonun fiziksel, ekonomik ve toplumsal yapısı üzerinde de değişimler yaratmaktadır (Özdemir ve Kervankıran, 2011). Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algıları, turizm gelişimine yönelik geliştirdikleri tutumları ve bu doğrultuda turizm gelişimine verdikleri destekle ilgili ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde ilgili çalışmaların 1980'li yılların sonu, 1990'ların başından itibaren yoğunlaştığı görülmektedir (Perdue vd. 1987; Ap 1992; Jurovski vd. 1997; Andereck ve Vogt 2000; Gursoy vd. 2002). Algılanan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkiler turizme yönelik tutumlar üzerinde de oldukça etkili olmaktadır. Söz konusu tutumlar da pek çok sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik unsurlardan etkilenebilmektedir (Pizam, 1978; Um ve Crompton, 1987; McCool ve Martin 1994; Mason ve Cheyne, 2000). Buradan hareketle çalışmada, yerel halkın turizm gelişimine ilişkin tutum farklılıklarının sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik nedenlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

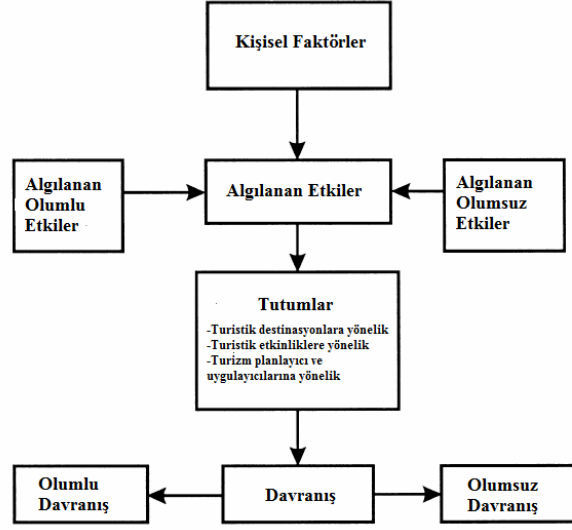
1. LİTERATÜR TARAMASI

Alanyazın incelendiğinde turizmin yerel halk üzerinde oluşturduğu algı, tutum ve davranışların çeşitli düzeylerde gerçekleştiği ve farklı değişkenler aracılığıyla bu kavramlar incelendiğinde sonuçların farklılaşabileceği görülmektedir. Dolayısıyla yerel halkın algı, tutum ve davranışlarını etkileyen değişkenlerin etkileri konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Söz konusu değişkenler; yerel halkın cinsiyeti (Pizam ve Milman, 1984; Mason ve Cheyne, 2000), doğum yeri (Pizam, 1978; Um ve Crompton, 1987), yaşam süresi (Liu ve Var, 1986; Lankford, 1994; Yolal, Gursoy, Uysal, Kim ve Karacaoğlu, 2016), etnik kökeni (Var, Kendall ve Tarakcioglu, 1985), mesleği (Williams ve Lawson 2001), eğitim durumu (Haralambopoulos ve Pizam, 1996; Korca, 1996; Kim vd., 2014), medeni durumu (Haralambopoulos ve Pizam, 1996; Kuvan ve Akan, 2005), bireysel olarak turizme ekonomik bağlılığı (Pizam, 1978; Milman ve Pizam, 1988; Perdue vd., 1990; Korca 1996), yaşadığı yerin turizm alanına olan mesafesi (Belisle ve Hoy, 1980; Sheldon ve Var, 1984), turizmin yoğunluğu (Pizam, 1978; Gursoy ve Rutherford, 2004), turizm bölgesinin gelişmişlik düzeyi ve/veya turistik alan yaşam döngüsündeki konumu (Butler, 1980; Johnson, Snepenger ve Akis, 1994), turistlerle etkileşim düzeyi (Lankford 1994; Akis vd., 1996; Andereck vd., 2005), turizm planlamasına katılım düzeyi (Lankford, 1994; Tosun 1999) ve topluluğa bağlılık (McCool ve Martin, 1994; Gursoy ve Rutherford, 2004) şeklinde özetlenebilir.

Yerel halkın turizm gelişimine destek vermesini sağlamak için tutumlarının ve bu tutumları etkileyen unsurların belirlenmesi oldukça önemlidir (Mason ve Cheyne, 2000). Kim (2002) turizm gelişim sürecinde bireyler arasında öncelikli olarak turizmin etkilerinin algılandığını ve bu etkilerin yerel halkın günlük yaşamlarında artarak kendini gösterdiğini ifade etmektedir. Bu durum bireylerin yaşam kalitesini olumlu ve/veya olumsuz biçimde etkilemektedir. Dolayısıyla yerel halkın turizme yönelik tutum ve

davranışları da bu doğrultuda şekillenmektedir. Carmichael (2000: 604) yerel halkın algı, tutum ve davranışlarını incelediği çalışmasında bu olgular arasındaki ilişkiyi kavramsal bir şekilde ele alarak özetlemektedir (Şekil. 1).

Şekil 1: Algılamalar, Tutumlar ve Davranışlar Arasındaki İlişki

Kaynak: Carmichael, B. A. (2000). A matrix model for resident attitudes and behaviours in a rapidly changing tourist area. *Tourism Management*, 21(6), 601-611.

Carmichael (2000) yerel halkın sahip olduğu farklı kişisel özelliklerin turizme yönelik algıları olumlu ya da olumsuz olarak etkileyen önemli unsurlar olduğunu, söz konusu toplumun da turizm gelişimine yönelik tutumu etkilediğini ifade etmektedir. Algılar sonucunda ortaya çıkan tutumlar ise yerel halkın turizm gelişimine desteği ya da karşıtlığı ile sonuçlanmaktadır.

Alan yazında bu konuda yapılan ilk çalışmalar incelendiğinde; topluluğa bağlılık ve sosyo-demografik unsurlar arasındaki ilişkilerin araştırıldığı görülmektedir. Örneğin Kasarda ve Janowitz (1974: 338) çalışmalarında bölgedeki yaşam süresinin, topluluğa bağlılığın önemli bir belirleyicisi olduğunu bulgulamıştır. Um ve Crompton (1987) yerel halkın doğum yeri ve yaşam süresi bakımından topluluğa bağlılık oranı arttıkça, turizm gelişimine yönelik tutumların topluluğa daha az bağlı olanlara göre daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan McCool ve Martin (1994: 33) yaşam süresi ve topluluğa bağlılık arasında anlamlı; fakat güçlü olmayan bir ilişki tespit etmiştir. Bununla birlikte yazarlar bir yerleşim yerine yeni gelenlerin orada eskiden beri yaşayanlara oranla çok hızlı bir şekilde topluluğa bağlanmaya başladığını saptamıştır. Benzer şekilde turizm gelişiminin yoğun yaşandığı yerlerde ise topluluğa bağlılığın azaldığı görülmüştür. Topluluğa güçlü şekilde bağlı olanların, bağlılığı daha az olanlara göre turizmin etkilerini daha olumlu algıladığı da saptanmıştır (McCool ve Martin 1994). Jurowski (1994) yaşam süresinin topluluğa bağlılığı belirlemede anlamlı bir unsur olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca topluluğa bağlılık ve turizmin algılanan etkileri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Gursoy ve Rutherford (2004) bir destinasyondaki nüfus ve yoğunluk azaldıkça bağlılığın da azalacağını ifade etmiştir. Harrill (2004) yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını belirleyen unsurları incelediği alanyazın taramasında, yaşam süresi, aile bağları ve sosyal gelişimin topluluğa bağlılığı artırdığı; nüfus ve yoğunluğun ise azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Perdue, Long ve Allen (1990) Colorado'da bulunan ve Colorado Kırsal Etkinlik Gelişimi Projesi'nin parçası olan farklı turizm gelişimlerine sahip 16 kırsal destinasyonda yaşayan yerel halkın algıladığı turizm etkilerine, ek turizm gelişimine yönelik desteğine, turizm politikaları kısıtlarına ve algılanan topluluk geleceğine ilişkin tutumlarını incelemiştir. Araştırma sonucunda, turizmin algılanan etkilerinin yaş ve eğitim durumu dışında sosyo-demografik etkilerle ilişkili olmadığı, turizmden elde edilen kişisel faydalara bağlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yerel halkın turizm gelişimine verdiği desteğin turizmin etkilerini olumlu ya da olumsuz algılamasıyla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Turizmden gelir elde eden ve kişisel fayda sağlayan yerel halkın turizme ve turizm gelişimine yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri ve turizm gelişim sürecini destekledikleri saptanmıştır. Andriotis (2005) Girit Adası'nda bulunan dört destinasyonda yaşayan yerel halk ve turizmle uğraşan insanların turizme ilişkin algılarını, tutumlarını ve gelecekteki turizm gelişimiyle ilgili düşüncelerini araştırmıştır. Sonuçta, ekonomik olarak geçimini turizmden sağlayan

yerel halkın ve çalışanların turizmin ekonomik etkilerini çok olumlu algıladığı, bununla beraber turizme ekonomik bağıllığı olmayan yerel halkın ise bu etkileri daha düşük düzeyde algıladığı belirlenmiştir. Oviedo-Garcia, Castellanos-Verdugo ve Martin-Ruiz (2008) İspanya'nın güneyinde yer alan Santiponce destinasyonunda yaşayan yerel halkın algıladığı turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerinin turizm gelişimine ve planlamasına yönelik tutumlarını belirlemedeki etkisini incelemiştir. Araştırmada, turizmden kişisel olarak fayda sağlayan yerel halkın sağlamayanlara göre turizmin etkilerini daha olumlu algıladıkları, turizm gelişimine daha fazla destek verdikleri, bununla beraber turizmin olumsuz etkilerinden kaynaklanan maliyetleri daha az önemsedikleri ve gelecekteki turizm planlamasına yeterince destek vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Wang ve Psifter (2008) Kuzey Carolina'da küçük bir destinasyon olan Washington'da yaşayan yerel halkın turizm gelişiminden algıladığı kişisel faydalar ile tutumlar arasındaki ilişkiyi incelediği çalışma sonucunda, yerel halkın %99'unun, kendisinin ya da aile bireylerinin turizme herhangi bir ekonomik bağıllığı olmamasına rağmen turizm gelişimine yönelik tutumlarının son derece olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma, yerel halkın turizm gelişiminden ekonomik olarak neredeyse hiç fayda sağlamamasına rağmen, elde ettiği sosyal faydalar bağlamında TGD verebileceğini gösteren önemli bir örnek olmuştur. Vargas-Sánchez, Plaza- Mejía ve Porrás-Bueno (2009) İspanya'nın Huelva bölgesinde yer alan ve henüz turizm gelişiminin çok erken aşamasında olan Minas de Riotinto'da yaşayan yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Turizmin algılanan olumlu ve olumsuz etkilerinin yerel halkın turizm gelişimine yönelik desteğini etkileyen önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber, alan yazında yer alan birçok araştırmanın aksine, turizm gelişiminden elde edilen kişisel fayda ile topluluk memnuniyeti arasında olumlu bir ilişki bulunamamıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Alanı ve Katılımcılar

Bu araştırmada saha çalışmasının yapılacağı destinasyon olarak Bursa ilinin Nilüfer İlçesi'ne Gümüştepe Mahallesi adıyla bağlanan, eski adı Misi Köyü olan tarihi ve turistik yerleşim yeri seçilmiştir. Bursa'nın merkezine 12 km uzaklıkta, Uludağ'ın güneyindeki dağlık ve ormanlık bölgede, Orhaneli-Bursa yolu üzerinde eski bir Rum köyü olan Misi Köyü'nün ilk isminin Mysia olduğu bilinmektedir (T.C. Nilüfer Kaymakamlığı, 2016a).

Nilüfer ilçesi 2013 yılı mahalle nüfus sayısı istatistiklerine göre Misi Köyü'nde 1257 kişi yaşamaktadır (T.C. Nilüfer Kaymakamlığı, 2016b). Gümüştepe Mahallesi Muhtarı ile burada yaşayan yerel halkın adres bilgilerinin araştırmacı ile paylaşılmasına yönelik olarak yapılan görüşme sonrasında Muhtarlık Bölgesi Askı Listesi'nde (2014) yer alan 18 yaşından büyük 936 kişinin yer aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu açıklamalardan hareketle araştırmanın çalışma evrenini, "Bursa ilinin Nilüfer İlçesi'ne bağlı Misi Köyü'nde sürekli olarak yaşayan 18 yaşından büyük yerel halk (n=936)" oluşturmaktadır.

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde Cochran (1962) tarafından önerilen ve yaygın olarak kullanılan örnekleme formülünden yararlanılmıştır. Araştırma örnekleminde p=0.5, q=0.5, d=0.05 ve t=1.96 olarak ele alınarak hesaplama yapılmıştır (Baş, 2005: 45).

$$n = \frac{Npq}{d^2} + t^2 \frac{pq}{d^2}$$

Formülde;

N= Hedef kitledeki birey sayısını

n= Örnekleme alınacak birey sayısını

p= İncelenen olayın görülüş sıklığını (gerçekleşme olasılığını)

q= İncelenen olayın görülmemesi sıklığını

t= Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değeri

d= Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasını simgelemektedir.

$$n = \frac{936 \cdot 0.5 \cdot 0.5}{0.05^2} + 1.96^2 \cdot \frac{0.5 \cdot 0.5}{0.05^2}$$

n = 273 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma kapsamında Misi Köyü'nde sürekli olarak yaşayan 18 yaşından büyük 273 kişi araştırmanın hesaplanan erişilmesi gereken örneklem sayısı olarak belirlenmiş ve araştırmacı örneklem yeter sayısını aşmayı hedeflemiştir.

2.2. Veri Toplama ve Araştırma Soruları

2.2.1. Veri Toplama

Araştırmada kullanılacak soru formunun psikometrik niteliklerine ilişkin görgül kanıtlar üretmek amacıyla 29 Ocak 2016-13 Şubat 2016 tarihleri aralığında Bursa ili Nilüfer İlçesi Misi Köyü'nde bir pilot araştırma yapılmıştır. Araştırmacı ve beraberindeki iki anketör yerel halka öncelikle araştırma konusu izah edilmiş, bu kişilerle yüz yüze ve bırak-topla veri toplama tekniği aracılığıyla 203 adet soru formu toplanmıştır.

Araştırmanın temel amacına yanıt bulabilmek amacıyla, kullanılan *topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek* ölçeklerinden elde edilen puanların pilot çalışma kapsamında (n=203) psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla yapı geçerliliğine ilişkin kanıtlar için hem açımlayıcı faktör analizi (AFA) hem de doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. AFA'dan elde edilen madde-faktör yapısının DFA ile model uyumu test edilmiştir. DFA özellikle başka kültürlerde ve örneklemelerde geliştirilmiş ölçme araçlarının uyarlanmasında kullanılan bir geçerlilik belirleme yöntemidir. Bu nedenle ölçeğin özgün formunun faktör yapısının Türk örnekleme doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek üzere DFA yapılmıştır (Seçer, Halmatov ve Gençdoğan, 2013: 82). Son olarak iç tutarlılık bağlamında güvenilirlik kanıtı elde etmek için Cronbach alfa katsayıları hesaplanmıştır (Yolal, 2016).

Araştırmanın ana verisinin toplanmasına araştırmacı ve beraberindeki iki anketör 09 Nisan 2016 tarihi itibarıyla başlamış olup anketler yerel halk ile yüz yüze veri toplama yöntemi ile uygulanmıştır. Soru formları, Nilüfer İlçesi Gümüştepe Mahallesi Muhtarlık Bölgesi Askı Listesi'nde (2014) yer alan 35 sokak ve 7 caddede ikamet eden 18 yaşından büyük ve araştırmaya katılmaya gönüllü yerel halka uygulanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasına tam sayım hedeflenerek başlanmış olup araştırma kısıtlarından dolayı bu hedef kolayda örnekleme yöntemi ile sınırlı kalmıştır. 17 Nisan 2016 tarihi itibarı ile son verilen veri toplama süreci sonrasında Misi Köyü'nde yaşayan 18 yaşından büyük 437 kişiden veri toplanmış ve 273 olarak hesaplanan örneklem büyüklüğünün üzerinde bir sayıya ulaşılmıştır.

2.2.2. Araştırma Soruları

Alan yazın incelendiğinde yerel halkın turizme yönelik tutumlarını çeşitli düzeylerde etkileyen pek çok sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik unsurun araştırıldığı görülmektedir (Jurowski ve Gursoy, 2004; Brida, Osti ve Faccioli, 2011; Almeida-García, Pelaez-Fernandez, Balbuena-Vazquez ve Cortes-Macias, 2016). Bu doğrultuda araştırmada *topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine desteğin* cinsiyet, yaşam süresi, turizmle ilgili bir işte kendisi ve/veya ailesinden bir bireyin çalışıp çalışmama durumu ve turizmle ilgili bir işte yerel halkın kendisinin çalışma süresine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle araştırma kapsamında; "(a) cinsiyete, (b) Misi Köyü'nde yaşama süresine, (c) turizmle ilgili bir işte kişinin kendisi ve ailesinden bir bireyin çalışıp çalışmama durumuna, (d) turizmle ilgili bir işte kişinin kendisinin çalışma süresine, (e) elde edilen kişisel ve (f) toplumsal faydaya göre" aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Topluluğa bağlılık puan ortalamaları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
2. Sürdürülebilir tutum puan ortalamaları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
3. Algılanan fayda puan ortalamaları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
4. Algılanan maliyet puan ortalamaları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
5. Turizm gelişimine destek puan ortalamaları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?

2.3. Veri Analizi

Toplanan veri, sosyal bilimlerde kullanılan istatistikî analiz programlarına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Veri analizinde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra verilerin istatistiksel çözümlemeleri için, AFA, DFA, t-testi, tek faktörlü varyans analizi, iki faktörlü varyans analizi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılanların 253'ü (% 57,9) kadın ve 184'ü (% 42,1) erkektir. Medeni duruma bakıldığında, katılımcıların 336'sının (% 76,9) evli ve 101'inin (% 23,1) bekar olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş dağılımları 18-25 (% 7,7), 26-36 (% 23,8), 37-46 (% 22), 47-56 (% 24,5) ile son olarak 57 yaş ve üzeri (% 22) olarak yoğunlaşmaktadır. Eğitim durumu incelendiğinde % 37,1 ile ilkökul mezunu olan

katılımcıların en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Bunu % 31,1 ile ortaokul, % 13,5 ile lise, % 6,2 ile ön lisans, % 4,2 okur-yazar olanlar, % 4,1 lisans ve son olarak % 3,8 okur-yazar olmayanlar izlemektedir. Katılımcılar arasında lisansüstü eğitim yapan kimse bulunmamaktadır.

Anketi yanıtlayan yerel halkın mesleklerine bakıldığında, büyük çoğunluğun ev hanımı (% 35,7) olduğu görülmektedir. Bunu % 16,9 ile işçi, % 10,8 ile çiftçi, % 10,1 ile turizm çalışanı, % 8 emekli, % 6,6 işsiz, % 5,5 serbest meslek, % 5 öğrenci ve % 1,4 memur izlemektedir. Son olarak katılımcıların haneye giren aylık gelir miktarı incelendiğinde çoğunluğun gelirinin 1501-2000 TL (% 26,3) olduğu tespit edilmiştir. Bu oranı sırasıyla 2001-2500 TL (% 18,3), 2501-3000 TL (% 16,2), 3001-3500 TL (% 9,4), 4001-4500 TL (% 5,3), 3501-4000 TL (% 3,9), 1000 TL ve altı (% 3,7), 5000 TL ve üzeri (% 3,4) ile 4501-5000 TL (% 2,1) gelire sahip olan yerel halk takip etmektedir.

Katılımcıların 333'ünün (% 76,2) doğum yerinin Bursa merkez ve ilçeleri olduğu görülmektedir. Geriye kalan 104 katılımcı (% 23,8) ise doğum yerlerinin farklı ülke, şehir ve bu şehirlere bağlı ilçeler olduğunu ifade etmiştir. Misi Köyü'nde yaşama süreleri incelendiğinde, çoğunluğun yaşam süresinin 21-30 yıl (% 28,1) olduğu tespit edilmiştir. Bu oranı sırasıyla, köyde 31-40 yıl (% 19,7), 41-50 yıl (% 16), 51-60 yıl (% 12,1), 11-20 yıl (% 11), 61 yıl ve üzeri (% 7,8) ile 1-10 yıl (% 5,3) yaşayanlar oluşturmaktadır.

Anketi cevaplayan yerel halkın kendisinin turizmle ilgili bir işte çalışma oranı incelendiğinde % 10,1'inin turizmle ilgili bir işte çalıştığı tespit edilmiştir. Söz konusu kişilerin % 5,5'inin projenin başlama tarihi olan 2014 yılından bu yana, geriye kalanların (% 4,6) ise 2013 yılı ve daha öncesinden bu yana turizmle ilgili bir işte çalıştığı tespit edilmiştir. Aileden bir bireyin turizmle ilgili bir işte çalışma oranına bakıldığında; % 8,9'unun turizmle ilgili bir işte çalıştığı saptanmıştır. Ailesinde turizmle ilgili bir işte çalışanların çoğunluğunu proje gerçekleşmeden çalışanların (% 7,3) oluşturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan yerel halkın TTT projesinden elde ettiği kişisel ve toplumsal faydaları değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre katılımcıların yaklaşık olarak yarısı (% 50,1) kişisel olarak herhangi bir fayda elde etmediklerini belirtmiştir. Bunu sırasıyla çok az (% 22,9), çok fazla (% 11,4), biraz (% 9,2) ve oldukça (% 6,4) yanıtları izlemiştir. Algılanan toplumsal fayda incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlasının toplumsal olarak oldukça (% 55,6) fayda sağladıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bunu sırasıyla çok fazla (% 22,7), biraz (% 11), hiç (% 6,4) ve çok az (% 4,3) cevaplarının takip ettiği tespit edilmiştir.

3.2. Fark Analizlerine İlişkin Bulgular

Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyete göre farklılıklar

		n	Ortalama	S	t	sd	p	η^2
Topluluğa Bağlılık	Kadın	253	42,92	3,69	1,469	351,84	,143	-
	Erkek	184	42,33	4,39				
Sürdürülebilir Tutum	Kadın	253	41,79	6,69	,539	435	,590	-
	Erkek	184	41,43	7,04				
Algılanan Fayda	Kadın	253	27,45	4,26	1,633	331,11	,103	-
	Erkek	184	26,65	5,51				
Algılanan Maliyet	Kadın	253	22,45	4,59	1,853	435	,065	-
	Erkek	184	23,35	5,53				
Turizm Gelişimine Destek	Kadın	253	23,44	3,83	1,468	320,99	,143	-
	Erkek	184	22,78	5,17				

Tablo 1'de görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin topluluğa bağlılık $t(351,84)=1,469$, $p=,143$; sürdürülebilir tutum $t(435)=,539$, $p=,590$; algılanan fayda $t(331,11)=1,633$, $p=,103$; algılanan maliyet $t(435)=1,853$, $p=,065$ ve son olarak turizm gelişimine destek $t(320,99)=1,468$, $p=,143$ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek puanlarının katılımcıların Misi Köyü'nde yaşama sürelerine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için tek faktörlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Misi Köyü'nde Yaşama Sürelerine Göre Farklılıklar

	YIL	n	Ortalama	S	F	sd	p	η^2
Topluluğa Bağlılık	1-10	23	37,13	5,95	15,022	6,430	,000	,17
	11-20	48	40,88	5,49				
	21-30	123	42,20	4,11				
	31-40	86	43,78	2,53				
	41-50	70	43,56	2,94				
	51-60	53	43,62	2,41				
	61 +	34	44,53	1,66				
Sürdürülebilir Tutum	1-10	23	30,78	10,53	14,490	6,430	,000	,17
	11-20	48	39,44	8,07				
	21-30	123	41,76	6,62				
	31-40	86	42,34	5,08				
	41-50	70	43,16	5,35				
	51-60	53	43,11	5,23				
	61 +	34	44,41	3,56				
Algılanan Fayda	1-10	23	15,83	9,67	36,554	6,430	,000	,34
	11-20	48	25,40	5,58				
	21-30	123	27,55	3,71				
	31-40	86	28,41	2,64				
	41-50	70	28,14	2,82				
	51-60	53	28,17	2,63				
	61 +	34	28,53	1,24				
Algılanan Maliyet	1-10	23	32,87	10,44	21,408	6,430	,000	,23
	11-20	48	23,17	3,97				
	21-30	123	22,41	3,81				
	31-40	86	21,88	3,45				
	41-50	70	22,17	4,60				
	51-60	53	21,66	4,15				
	61 +	34	22,71	2,36				
Turizm Gelişimine Destek	1-10	23	13,17	8,88	30,170	6,430	,000	,30
	11-20	48	22,73	4,85				
	21-30	123	23,28	3,59				
	31-40	86	24,19	2,35				
	41-50	70	23,74	3,45				
	51-60	53	24,13	2,57				
	61 +	34	24,76	0,99				

Tablo 2'de görüldüğü üzere topluluğa bağlılık puan ortalamaları Misi Köyü'nde yaşama süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır $F(6,430)=15,022$, $p=,000$, $\eta^2=,17$. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma (post hoc) testlerinden Dunnett C testi sonuçlarına göre Misi Köyü'nde 1-10 yıl yaşayan katılımcıların topluluğa bağlılık puan ortalaması diğer yaşam sürelerine ait puan ortalamalarından düşüktür. Benzer şekilde 11-20 yıl yaşayan katılımcıların topluluğa bağlılık puan ortalaması daha uzun yaşam sürelerine ait puan ortalamalarından düşüktür. Son olarak 21-30 yıl yaşayan katılımcıların topluluğa bağlılık puan ortalaması, 31-40, ve 61 yıl ve üzerinde yaşayanların puan ortalamalarından düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2014).

Sürdürülebilir tutum puan ortalamaları Misi Köyü'nde yaşama süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır $F(6,430)=14,490$, $p=,000$, $\eta^2=,17$. Dunnett C testi sonuçlarına göre 1-10 yıl yaşayan katılımcıların sürdürülebilir tutum puan ortalaması diğer yaşam sürelerine ait puan ortalamalarından düşüktür. 61 yıl ve üzerinde yaşayan katılımcıların sürdürülebilir tutum puan ortalaması, 11-20 ve 21-30 yıl üzerinde yaşayanların puan ortalamalarından yüksektir.

Ayrıca algılanan fayda puan ortalamaları Misi Köyü'nde yaşama süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır $F(6,430)=36,554$, $p=,000$, $\eta^2=,34$. Dunnett C testi sonuçlarına göre 1-10 yıl yaşayan katılımcıların algılanan fayda puan ortalaması diğer yaşam sürelerine ait puan ortalamalarından düşüktür. 11-20 yıl yaşayan katılımcıların algılanan fayda puan ortalaması, 31-40, 41-50, 51-60 ve 61 yıl üzerinde yaşayanların puan ortalamalarından düşüktür.

Algılanan maliyet bağlamındaki bulgulara bakıldığında ise puan ortalamaları Misi Köyü'nde yaşama süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır $F(6,430)=21,408$, $p=,000$, $\eta^2=,23$. Dunnett C testi sonuçlarına göre 1-10 yıl yaşayan katılımcıların algılanan maliyet puan ortalaması, 21-diğer yaşam sürelerine ait ortalamalarından yüksektir.

Son olarak turizm gelişimine destek puan ortalamaları yaşama süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır $F(6,430)=30,170$, $p=,000$, $\eta^2=,30$. Dunnett C testi sonuçlarına göre Misi Köyü'nde 1-10 yıl yaşayan katılımcıların turizm gelişimine destek puan ortalaması Misi Köyünde daha uzun süre yaşayanların puan ortalamalarından düşüktür. 11-20 yıl yaşayan katılımcıların turizm gelişimine destek puan ortalaması, 61 yıl ve üzerinde yaşayanların puan ortalamasından düşüktür. Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek puan ortalamaları bağlamında turizmle ilgili bir işte kendisi ve ailesinden bir bireyin çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla iki faktörlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Turizmle İlgili Bir İşte Kendisi ve Ailesinden Bir Bireyin Çalışma Durumuna Göre Farklar

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	sd	p	η^2
Topluluğa Bağlılık	KÇ ¹	19,260	19,260	1,200	1	,274	-
	AÇ ²	1,975	15,975	,995	1	,319	-
	KÇxAÇ	,462	,462	,029	1	,865	-
Sürdürülebilir Tutum	KÇ	158,572	158,572	3,487	1	,063	-
	AÇ	36,927	36,927	,812	1	,368	-
	KÇxAÇ	64,082	64,082	1,409	1	,236	-
Algılanan Fayda	KÇ	38,136	38,136	1,667	1	,197	-
	AÇ	9,345	9,345	,408	1	,523	-
	KÇxAÇ	53,456	53,456	2,337	1	,127	-
Algılanan Maliyet	KÇ	282,019	282,019	13,677	1	,000	,031
	AÇ	39,980	39,980	1,939	1	,165	-
	KÇxAÇ	429,546	429,546	20,831	1	,000	,046
Turizm Gelişimine Destek	KÇ	14,416	14,416	,727	1	,394	-
	AÇ	,027	,027	,001	1	,970	-
	KÇxAÇ	4,565	4,565	,230	1	,632	-

¹ Kendisinin çalışma durumu

² Ailesinden birinin çalışma durumu

Tablo 3'te görüldüğü gibi Misi Köyü'nde yaşayanların turizmle ilgili bir işte çalışma durumu ve katılımcının ailesinden birinin çalışma durumu $F(1)=,029$, $p=,865$, turizmle ilgili bir işte çalışma durumu $F(1)=1,200$, $p=,274$ ve katılımcının ailesinden birinin çalışma durumu $F(1)=,995$, $p=,319$ temel etkisinin topluluğa bağlılık üzerinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Her üç durumun da katılımcıların sürdürülebilir tutum puanları üzerinde temel etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($F(1)=3,487$, $p=,063$; $F(1)=,812$, $p=,368$; $F(1)=1,409$, $p=,236$). Benzer şekilde her üç durumun algılanan fayda puanları üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür ($F(1)=2,337$, $p=,127$; $F(1)=1,667$, $p=,197$; $F(1)=,408$, $p=,523$).

Ayrıca katılımcıların algılanan maliyet puanları bağlamında turizmle ilgili bir işte çalışma durumu ve katılımcının ailesinden birinin çalışma durumu ortak etkisinin anlamlı olduğu belirlenmiştir, $F(1)=20,831$, $p=,000$, $\eta^2=,046$. Dunnett C testi sonuçlarına göre kendisi ve ailesinden bir bireyin turizmle ilgili bir işte çalışmadığı katılımcıların algılanan maliyet ortalaması (ortalama=23,74, $s=4,54$), hem kendisi ve hem de ailesinden birinin çalıştığı katılımcıların ortalamasından (ortalama=19,33, $s=4,84$), kendisi çalışıp ailesinden birinin çalışmadığı katılımcıların ortalamasından (ortalama=16,59, $s=4,9$) ve kendisinin çalışmayıp ailesinden birinin çalıştığı katılımcıların ortalamasından (ortalama=18,58, $s=3,94$) yüksektir. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün orta olduğu ifade edilebilir. Ayrıca algılanan maliyet bağlamında turizmle ilgili bir işte çalışma durumu temel etkisinin de anlamlı olduğu belirlenmiştir, $F(1)=13,677$, $p=,000$, $\eta^2=,030$. Buna göre turizmle ilgili bir işte çalışmayanların algılanan maliyet puan ortalaması (ortalama=23,43, $s=4,66$), çalışanların puan ortalamasından (ortalama=17,52, $s=5$) yüksektir. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün orta olduğu ifade edilebilir. Son olarak algılanan maliyet bağlamında katılımcının ailesinden birinin çalışma durumu temel etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir, $F(1)=1,939$, $p=,165$.

Son olarak katılımcıların turizm gelişimine destek puanları bağlamında turizmle ilgili bir işte çalışma durumlarına ilişkin anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($F(1)=,230$, $p=,632$; $F(1)=,727$, $p=,394$; $F(1)=,001$, $p=,970$).

Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan fayda ve turizm gelişimine destek puan ortalamalarının katılımcıların kendisinin turizmle ilgili bir işte çalışma süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Kendisinin Turizmle İlgili Bir İşte Çalışma Süresine Göre Farklar

		n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Topluluğa Bağlılık	2 yıl ve altı	24	23,56	565,50	214,50	,526
	3 yıl ve üzeri	20	21,23	424,50		
Sürdürülebilir Tutum	2 yıl ve altı	24	22,21	533,00	233,00	,864
	3 yıl ve üzeri	20	22,85	457,00		
Algılanan Fayda	2 yıl ve altı	24	25,02	600,50	179,50	,119
	3 yıl ve üzeri	20	19,48	389,50		
Algılanan Maliyet	2 yıl ve altı	24	16,42	394,00	94,00	,001
	3 yıl ve üzeri	20	29,80	596,00		
Turizm Gelişimine Destek	2 yıl ve altı	24	23,29	559,00	221,00	,525
	3 yıl ve üzeri	20	21,55	431,00		

Tablo 4'te görüldüğü üzere, çalışma süresi 2 yıl ve altında olan katılımcılar ile 3 yıl ve üzerinde olan katılımcıların topluluğa bağlılık $U=214,50$, $p=,526$, sürdürülebilir tutum $U=233$, $p=,864$; ve algılanan fayda $U=179,50$, $p=,119$ puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak çalışma süresi 2 yıl ve altında olan katılımcılar ile 3 yıl ve üzerinde olan katılımcıların algılanan maliyet puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark vardır, $U=94$, $p=,001$. Farkın kaynağına bakıldığında çalışma süresi 3 yıl ve üzerinde olanların algılanan maliyet sıra ortalamasının (29,8), çalışma süresi 2 yıl ve altında olanların ortalamasından (16,42) yüksek olduğu belirlenmiştir. Son olarak çalışma süresi 2 yıl ve altında olan katılımcılar ile 3 yıl ve üzerinde olan katılımcıların turizm gelişimine destek puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur, $U=221$, $p=,525$.

Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek puan ortalamaları bağlamında algılanan kişisel faydaya göre anlamlı bir biçimde farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Toplum Temelli Turizmden Algıladıkları Kişisel Faydaya Göre Farklar

		n	Ortalama	S	F	sd	p	η^2
Topluluğa Bağlılık	Hiç	219	42,01	4,54	3,776	4,432	,005	,034
	Çok az	100	43,54	3,37				
	Biraz	40	42,35	4,54				
	Oldukça	28	43,50	2,77				
	Çok fazla	50	43,60	1,60				
Sürdürülebilir Tutum	Hiç	219	40,01	7,88	7,301	4,432	,000	,063
	Çok az	100	43,03	5,33				
	Biraz	40	42,15	6,27				
	Oldukça	28	43,64	4,37				
	Çok fazla	50	44,44	3,74				
Algılanan Fayda	Hiç	219	25,97	6,08	7,308	4,432	,000	,063
	Çok az	100	27,76	2,84				
	Biraz	40	27,98	3,54				
	Oldukça	28	29,00	1,28				
	Çok fazla	50	29,06	1,68				
Algılanan Maliyet	Hiç	219	24,14	5,60	18,955	4,432	,000	,149
	Çok az	100	23,02	2,62				
	Biraz	40	22,88	2,85				
	Oldukça	28	20,00	3,46				
	Çok fazla	50	18,28	4,94				
Turizm Gelişimine Destek	Hiç	219	22,37	5,56	3,558	4,432	,007	,032
	Çok az	100	23,90	3,06				
	Biraz	40	23,95	2,84				
	Oldukça	28	24,11	1,81				
	Çok fazla	50	23,98	2,42				

Tablo 5'te görüldüğü üzere katılımcıların algılanan kişisel faydaya göre topluluğa bağlılık puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=3,776$, $p=,005$, $\eta^2=,034$. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan kişisel faydası "hiç" olan katılımcıların topluluğa bağlılık puan ortalaması (ortalama=42,14, $s=4,54$), algılanan kişisel faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama= 43,50, $s=2,77$) ve algılanan kişisel faydası "çok fazla" olan

katılımcıların ortalamasından (ortalama=43,6, s=1,6) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün küçük ile orta arasında olduğu ifade edilebilir. Diğer taraftan katılımcıların algılanan kişisel faydaya göre sürdürülebilir tutum puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir $F(4,432)=7,301$, $p=,000$, $\eta^2=,063$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan kişisel faydası “hiç” olan katılımcıların sürdürülebilir tutum puan ortalaması (ortalama=40,01, s=7,88) diğer katılımcıların ortalamalarından düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün orta olduğu ifade edilebilir.

Algılanan fayda bağlamındaki bulgulara bakıldığında ise algılanan kişisel faydaya göre katılımcıların puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=7,308$, $p=,000$, $\eta^2=,063$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan kişisel faydası “hiç” olan katılımcıların algılanan fayda puan ortalaması (ortalama=25,97, s=6,08), “çok az” (ortalama=27,76, s=2,84), “biraz” (ortalama=27,98, s=3,54), “oldukça” (ortalama=29, s=1,28) ve “çok fazla” olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=29,06, s=1,68) düşüktür. Ayrıca algılanan kişisel faydası “çok az” olan katılımcıların algılanan fayda puan ortalaması (ortalama=27,76, s=2,84), algılanan kişisel faydası “oldukça” olan katılımcıların (ortalama=29, s=1,28) ve algılanan kişisel faydası “çok fazla” olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=29,06, s=1,68) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün orta olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların algılanan kişisel faydaya göre algılanan maliyet puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=18,955$, $p=,000$, $\eta^2=,149$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan kişisel faydası “oldukça” olan katılımcıların algılanan maliyet puan ortalaması (ortalama=20, s=3,46), algılanan kişisel faydası “hiç” olan katılımcıların (ortalama=24,14, s=5,6), algılanan kişisel faydası “çok az” olan katılımcıların (ortalama=23,02, s=2,62) ve algılanan kişisel faydası “biraz” olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=2,88, s=2,85) düşüktür. Ayrıca algılanan kişisel faydası “çok fazla” olan katılımcıların algılanan maliyet puan ortalaması (ortalama=18,28, s=4,94), algılanan kişisel faydası “hiç” olan katılımcıların (ortalama=24,14, s=5,6), algılanan kişisel faydası “çok az” olan katılımcıların (ortalama=23,02, s=2,62) ve algılanan kişisel faydası “biraz” olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=22,88, s=2,85) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir. Son olarak katılımcıların algılanan kişisel faydaya göre turizm gelişimine destek puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=3,558$, $p=,007$, $\eta^2=,032$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan kişisel faydası “hiç” olan katılımcıların turizm gelişimine destek puan ortalaması (ortalama=22,37, s=5,56), algılanan kişisel faydası “çok az” olan katılımcıların (ortalama=23,9, s=3,06), algılanan kişisel faydası “oldukça” olan katılımcıların (ortalama=24,11, s=1,81) ve algılanan kişisel faydası “çok fazla” olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=23,98, s=2,42) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün küçük ile orta arasında olduğu ifade edilebilir. Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek puan ortalamaları bağlamında algılanan toplumsal faydaya göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Toplum Temelli Turizmden Algıladıkları Toplumsal Faydaya Göre Farklar

		n	Ortalama	S	F	sd	p	η^2
Topluluğa Bağlılık	Hiç	28	36,14	5,92	24,418	4,432	,000	,184
	Çok az	19	42,37	5,16				
	Biraz	48	42,83	3,60				
	Oldukça	243	43,21	3,32				
	Çok fazla	99	43,17	3,22				
Sürdürülebilir Tutum	Hiç	28	30,61	10,25	27,372	4,432	,000	,202
	Çok az	19	38,21	10,22				
	Biraz	48	41,08	7,25				
	Oldukça	243	42,71	5,15				
	Çok fazla	99	43,05	5,20				
Algılanan Fayda	Hiç	28	14,86	7,60	97,761	4,432	,000	,475
	Çok az	19	23,84	7,06				
	Biraz	48	28,48	2,21				
	Oldukça	243	28,03	2,97				
	Çok fazla	99	28,29	2,30				
Algılanan Maliyet	Hiç	28	34,68	8,41	74,107	4,432	,000	,407
	Çok az	19	24,74	5,99				
	Biraz	48	21,35	3,57				
	Oldukça	243	22,33	2,99				
	Çok fazla	99	21,08	3,50				
Turizm Gelişimine	Hiç	28	12,64	8,28	72,108	4,432	,000	,400

Destek	Çok az	19	21,42	6,53
	Biraz	48	24,33	1,84
	Oldukça	243	24,10	2,57
	Çok fazla	99	23,59	2,86

Tablo 6'da görüldüğü üzere Misi Köyü'nde yaşayanların algılanan toplumsal faydaya göre toplumsal bağlılık puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=24,418$, $p=,000$, $\eta^2=,184$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan toplumsal faydası "hiç" olan katılımcıların topluluğa bağlılık puan ortalaması (ortalama=36,14, $s=5,92$), algılanan toplumsal faydası "çok az" olan katılımcıların (ortalama=42,37, $s=5,16$), algılanan toplumsal faydası "biraz" olan katılımcıların (ortalama=42,83, $s=3,6$), algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama=43,21, $s=3,32$) ve algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=43,17, $s=3,22$) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir.

Diğer taraftan katılımcıların algılanan toplumsal faydaya göre sürdürülebilir tutum puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=27,372$, $p=,000$, $\eta^2=,202$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan toplumsal faydası "hiç" olan katılımcıların sürdürülebilir tutum puan ortalaması (ortalama=30,61, $s=10,25$), algılanan toplumsal faydası "çok az" olan katılımcıların (ortalama=38,21, $s=10,22$), algılanan toplumsal faydası "biraz" olan katılımcıların (ortalama=41,08, $s=7,25$), algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama=42,71, $s=5,15$) ve algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=43,05, $s=5,2$) düşüktür. Buna ek olarak algılanan toplumsal faydası "çok az" olan katılımcıların (ortalama=38,21, $s=10,22$) sürdürülebilir tutum puan ortalaması, algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama=42,71, $s=5,15$) ve algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=43,05, $s=5,2$) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir.

Algılanan fayda bağlamındaki bulgulara bakıldığında ise algılanan toplumsal faydaya göre katılımcıların puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=97,761$, $p=,000$, $\eta^2=,475$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan toplumsal faydası "hiç" olan katılımcıların algılanan fayda puan ortalaması (ortalama=14,86, $s=7,6$), algılanan toplumsal faydası "çok az" olan katılımcıların (ortalama=23,84, $s=7,06$), algılanan toplumsal faydası "biraz" olan katılımcıların (ortalama=28,48, $s=2,21$), algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama=28,03, $s=2,97$) ve algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=28,29, $s=2,3$) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir.

Ayrıca katılımcıların algılanan toplumsal faydaya göre algılanan maliyet puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=74,107$, $p=,000$, $\eta^2=,407$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan toplumsal faydası "hiç" olan katılımcıların algılanan maliyet puan ortalaması (ortalama=34,68, $s=8,41$), algılanan toplumsal faydası "çok az" olan katılımcıların (ortalama=24,74, $s=5,99$), algılanan toplumsal faydası "biraz" olan katılımcıların (ortalama=21,35, $s=3,57$), algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama=22,33, $s=2,99$) ve algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=21,08, $s=3,5$) yüksektir. Buna ek olarak algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların ortalaması (ortalama=22,33, $s=2,99$), algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=21,08, $s=3,5$) yüksektir. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir.

Son olarak katılımcıların algılanan toplumsal faydaya göre turizm gelişimine destek puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, $F(4,432)=72,108$, $p=,000$, $\eta^2=,400$. Dunnett C testi sonuçlarına göre algılanan toplumsal faydası "hiç" olan katılımcıların turizm gelişimine destek puan ortalaması (ortalama=12,64, $s=8,28$), algılanan toplumsal faydası "çok az" olan katılımcıların (ortalama=21,42, $s=6,53$), algılanan toplumsal faydası "biraz" olan katılımcıların (ortalama=24,33, $s=1,84$), algılanan toplumsal faydası "oldukça" olan katılımcıların (ortalama=24,1, $s=2,57$) ve algılanan toplumsal faydası "çok fazla" olan katılımcıların ortalamasından (ortalama=23,59, $s=2,86$) düşüktür. Söz konusu farka ilişkin eta-kare değerlendirildiğinde etki büyüklüğünün geniş olduğu ifade edilebilir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeninin topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek üzerinde bir etki yaratmadığı saptanmıştır. Bu bulgunun, farklı cinsiyete sahip bireylerin turizm gelişimine ilişkin algılarının farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir (Davis vd., 1988; Ryan ve Montgomery, 1994; Ribeiro, Valle ve Silva, 2013; Almeida-García vd., 2016). Öte yandan köyde yürütülen TTT projesinin kadınların öncülüğünde

gerçekleşmesinin, köyde yaşayan diğer kadınların algıları üzerinde fark yaratmaması ilginç bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu sonuca, toplum temelli turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinde ve yönetilmesinde topluluktaki kadınların pek azının aktif rol almasının, dolayısıyla katılımcı planlama anlayışının yetersiz düzeyde kalmasının neden olduğu düşünülebilir (Karacaoğlu, Yolal ve Birdir, 2016). Belirli aralıklarla tüm turizm paydaşlarının katılımının sağlanacağı toplantılar düzenlenerek mevcut sürdürülebilir turizm gelişiminin değerlendirilmesi ve gelecekteki sürdürülebilir turizm gelişimine ilişkin orta ve uzun vadeli stratejik planların oluşturulması sağlanabilir. Köydeki turizm gelişimine ilişkin fikir alışverişinde bulunulmasının ve ortak kararların alınmasının paydaşlar arasında iş birliğini çoğaltacağı gibi her kesimin yararını gözeten, şeffaf, demokratik ve katılımcı bir gelişimi de beraberinde getirebileceği düşünülmektedir.

Misi Köyü'nde yaşama süresine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için yapılan analizler sonucunda söz konusu beş değişkene ilişkin puan ortalamalarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Bulgular toplulukta daha uzun süreli yaşayan katılımcıların topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda ve turizm gelişimine desteklerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğunu algılanan maliyetlerin ise düşük olduğunu göstermektedir. Bu bulgu yaşam süresinin topluluğa bağlılığı etkileyen önemli bir unsur olarak tespit edildiği (Kasarda ve Janowitz, 1974), toplulukta daha uzun süreli yaşayanların turizmin etkilerini daha olumlu algıladığı (Látková ve Vogt, 2012) ve turizm gelişimini daha fazla desteklediği (Brida vd., 2011) çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Bu doğrultuda, hem yerel kültür ve değerlerin kullanımını teşvik etmek, korumak hem de böylece topluluğun kimliğini güçlendirerek bağlılığı arttırmak üzere topluluk üyeleri arasında çeşitli yarışmalar ve festivaller düzenlenebilir.

Bir diğer bulgu Misi Köyü'nde yaşayanların topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda ve turizm gelişimine destek değişkenleri bağlamında turizmle ilgili bir işte çalışma durumu ve katılımcının ailesinden birinin çalışma durumu ortak etkisinin anlamlı belirlenmiştir. Ancak algılanan maliyet puanları bağlamında turizmle ilgili bir işte çalışma durumu ve katılımcının ailesinden birinin çalışma durumu ortak etkisinin anlamlı olduğu şeklindedir. Ortaya çıkan bu bulgu, kendisinin ve ailesinden bir bireyin turizmle ilgili bir işte çalışmayan katılımcıların algılanan maliyet ortalamasının diğerlerine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Söz konusu sonuç, turizmle ilgili işlerde çalışmayan yerel halkın çalışanlara göre turizmin maliyetlerinden daha fazla etkilendiği ve rahatsız olduğu şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen sonuçların Chuang'ın (2010) çalışması ile örtüştüğü görülmektedir. Bu çalışmada da kendisi ve/veya ailesinden bir bireyin temel geçim kaynağı turizm olan katılımcıların, diğerlerine göre turizmi daha olumlu algıladıkları ve turizm gelişimini büyük ölçüde destekledikleri tespit edilmiştir. Proje kapsamında verilen eğitimler arasında ev pansiyonculuğu ve yerel tur rehberliği eğitimlerinin yer almadığı dikkat çekmektedir. Bu konuda üniversite, STK'lar ve özel sektör ile iş birliği yapılarak gerekli eğitimlerin verilmesi, yeni işletmelerin açılması ve istihdamın artırılması sağlanabilir.

İlgili alan yazında katılımcıların kendisinin turizmle ilgili işlerde çalışma süresinin algı, tutum ve turizm gelişimine desteğe olan etkisinin araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması üzerine bu konuya katkı sağlanması amaçlanmıştır. Topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda ve turizm gelişimine destek bağlamında çalışma süresi 2 yıl ve altında olan katılımcılar ile 3 yıl ve üzerinde olan katılımcıların puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı; bununla beraber algılanan maliyet puanları bağlamında ortaya çıkan etkinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuca göre turizmle ilgili işlerde çalışma süresi 3 yıl ve daha üzeri olan katılımcıların, bu süreden daha az çalışanlara göre maliyetleri daha yüksek düzeyde algıladığı saptanmıştır. Bu sonuç, olumsuz tutum değişikliğinin gerçekleşebilmesi için belirli bir sürenin geçmesi ve bu süre içerisinde yerel halk tarafından algılanan maliyetin algılanan faydayı aşması gerektiğini ifade eden Doxey'in Tolerasyon Modeli ile açıklanabilir.

Son olarak topluluğa bağlılık, sürdürülebilir tutum, algılanan fayda, algılanan maliyet ve turizm gelişimine destek değişkenlerinin algılanan kişisel ve toplumsal faydaya olan etkisinin farklı düzeylerde anlamlı olduğu görülmektedir. Algılanan kişisel faydaya ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, kişisel olarak turizmden daha az fayda elde ettiğini ifade edenlerin topluluğa bağlılıkları, sürdürülebilir tutumları ve turizm gelişimine destekleri daha fazla fayda elde edenlere göre daha düşüktür. Öte yandan yerel halkın girdiği değişim ve etkileşim sürecinde turizmin yarattığı değerlerden yüksek düzeyde kişisel fayda elde edenlerin turizmin faydalarını daha fazla; maliyetlerini ise daha az algıladığı ifade edilebilir. Ortaya çıkan bu sonucun, sosyal değişim teorisi varsayımları ile tam olarak örtüştüğü ve alan yazındaki pek çok araştırmayı desteklediği görülmektedir (Perdue, vd., 1990; McGehee ve Andereck, 2004; Andereck vd., 2005; Wang ve Psifter, 2008, Látková ve Vogt, 2012, Nunkoo ve So, 2015).

Alan yazın incelendiğinde araştırmaların genellikle yerel halkın turizmden algıladığı kişisel faydalar üzerinde yoğunlaştığı, bununla beraber toplumsal faydaların turizm gelişimine yönelik tutum ve desteğe

olan etkileri konusunda sınırlı sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir (Andereck, vd., 2005; Ward ve Berno, 2011; Nunkoo ve Ramkissoon, 2011). Buradan hareketle ilgili alan yazındaki boşluğa katkı sağlamak üzere yerel halkın algıladığı toplumsal faydaların etkileri araştırılmıştır. Algılanan toplumsal faydaya ilişkin bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, topluluk olarak turizmden daha az fayda sağladığını düşünen yerel halkın topluluğa bağlılıklarının, sürdürülebilir tutumlarının ve turizm gelişimine desteklerinin turizmden daha fazla fayda elde edenlere göre düşük düzeyde olduğu ifade edilebilir. Ayrıca yerel halkın girdiği değişim ve etkileşim sürecinde turizmin yarattığı değerlerden topluluk olarak daha az fayda elde ettiğini belirten katılımcıların algılanan maliyetlerin, turizmden daha fazla fayda elde edenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu sonucun, sosyal değişim teorisi varsayımları ile yüksek düzeyde uyum sağladığı ve toplumsal fayda konusunu araştıran alanyazındaki bazı çalışmalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir (Andereck, vd., 2005; Nunkoo ve Ramkissoon, 2011; Ward ve Berno, 2011). Toplum temelli turizm projelerinde kooperatifler aracılığıyla sağlanan gelirin çok büyük kısmının doğrudan yerel halka kaldığı bilinmektedir (MacDonald ve Joliffe, 2003; Mbaiwa, 2003). Dolayısıyla Misi Köyü halkının ortak yararına hizmet eden, köyün yerel ürünlerinin üretilebileceği bir üretim tesisi ve satışının gerçekleştirilebileceği bir kooperatif kurulabilir. Böylece turizmden elde edilen faydalar topluluktaki belirli üyeler arasında değil herkes arasında eşit bir şekilde paylaşılabilir.

Bu araştırma Türkiye’de yer alan tek bir toplum temelli turizm projesi üzerinde yürütülmüştür. Dolayısıyla araştırma bulguları Türkiye’de yürütülen tüm TTT projelerindeki yerel halka genellenemez. Araştırma Misi Köyü’nde yaşayan yerel halka turizm gelişiminin henüz başında olduğu bir dönemde uygulanmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın ilerleyen zaman periyotları içerisinde tekrar edilmesi ile subjektif olarak turizm gelişimine olan desteğin izlenmesinin ve bir öngöründe bulunulmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir. Araştırma TTT’nin temel paydaşı olarak nitelendirilen yerel halk ile gerçekleştirilmiştir. Öte yandan TTT projeleri, farklı birçok paydaşın iş birliği ile gerçekleşmektedir. Buradan hareketle TTT olgusu ile ilgili akademik veri sağlamak ve farklı bakış açılarını öğrenmek amacıyla diğer paydaşlar üzerinde de araştırma yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akis, Sevgin., Peristianis, Nicos. & Warner, Jonathan (1996). Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus. *Tourism Management*, S.17, s. 481-494.
- Almeida-García, Fernando., Peláez-Fernández, Á Maria, Balbuena-Vázquez, Antonia. & Cortés-Macias, Rafael (2016). Residents' Perceptions of Tourism Development in Benalmádena (Spain). *Tourism Management*, S.54, s.259-274.
- Andereck, L. Kathleen & Vogt, A.Christine (2000). The Relationship Between Residents' Attitudes Toward Tourism and Tourism Development Options. *Journal of Travel Research*, S.39, s. 27-36.
- Andereck, L. Kathleen, Valentine M. Karin, Knopf, C. Richard. & Vogt, A.Christine (2005). Residents' Perceptions of Community Tourism Impacts. *Annals of Tourism Research*, S.32, s.1056-1076.
- Andriotis, Konstantinos (2005). Community Groups' Perceptions and Preferences for Tourism Development: Evidence From Crete. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, S. 29, s.67-90.
- Ap, John (1992). Residents' Perceptions on Tourism Impacts. *Annals of Tourism Research*, S.19, s.665-690.
- Aref, Fariborz (2011). Sense of Community and Participation for Tourism Development. *Life Science Journal*, S.8, s.20-25.
- Baş, Türker (2005). *Anket- Nasıl Hazırlanır, Uygulanır ve Değerlendirilir? (Üçüncü Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Belisle, J. Francois & Hoy, R. Don (1980). The Perceived Impact of Tourism by Residents. A Case Study in Santa Marta, Colombia. *Annals of Tourism Research*, S.7, s. 83-101.
- Bozlaşan, Recep (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, İktisat Fakültesi Yayını, S.50, s.1011-1028.
- Braun, Jessica (2008). *Community-based Tourism in Northern Honduras: Opportunities and Barriers*. Doctoral Dissertation, University of Manitoba, Faculty of Environment, Earth and Resources: Canada.
- Brida, G. Juan., Osti, Linda & Faccioli Michela. (2011). Residents' Perception and Attitudes Towards Tourism Impacts: A Case Study of The Small Rural Community of Folgaria (Trentino - Italy). *Benchmarking: An International Journal*, S.18, s.359-385.
- Butler, W. Richard (1980). The Concept of A Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. *Canadian Geographer*, S.24, s.5-12.
- Büyükköztürk, Şener. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum (On Dokuzuncu Baskı)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carmichael, A Barbara (2000). A Matrix Model for Resident Attitudes and Behaviours in A Rapidly Changing Tourist Area. *Tourism Management*, S.21, s. 601-611.
- Chen, C.Fu & Chen P.Chun (2010). Resident Attitudes Toward Heritage Tourism Development. *Tourism Geographies*, S.12, s.525-545.
- Choi, Hwan-Suk (2003). *Measurement of Sustainable Development Progress for Managing Community Tourism*. Doctoral dissertation, Graduate Studies of Texas A&M University: USA.
- Davis, Duane., Allen, Jeff & Cosenza, M. Robert (1988). Segmenting Local Residents by Their Attitudes, Interests, and Opinions Toward Tourism. *Journal of Travel Research*, S. 27, s.2-8.
- Doxey, George (1975). A Causation Theory of Visitor-Resident Irritants: Methodology and Research Inferences. *Travel and Tourism Research Association Sixth Annual Conference*. San Diego, USA s. 195-198.
- Dunn, Susan (2007). *Toward Empowerment: Women and Community-Based Tourism in Thailand*. Master Thesis, The Faculty of Graduate Studies, University of Oregon: USA.
- Emrealp, Seda (2005). *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı: Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı (İkinci Baskı)*. İstanbul: Birim Matbaası.
- Cursoy, D., Jurowski, A. C. & Uysal, M. (2002). "Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach", *Annals of Tourism Research*, S.29, s.79-105.
- Cursoy, Dogan. & Rutherford, G. Denney (2004). Host Attitudes Toward Tourism: An Improved Structural Modeling Approach. *Annals of Tourism Research*, S.31, s.495-516.

- Gursoy, Dogan., Yolal, Medet., Ribeiro, M.Alector & Netto, A.Panosso (2017). Impact of Trust on Local Residents' Mega-Event Perceptions and Their Support. *Journal of Travel Research*, S.56, s.393-406.
- Haralambopoulos, Nicholas & Pizam, Abraham (1996). Perceived Impacts of Tourism: The Case of Samos. *Annals of Tourism Research*, S.23, s.503-526.
- Harrill, Rich (2004). Residents' Attitudes Toward Tourism Development: A Literature Review with Implications for Tourism Planning. *Journal of Planning Literature*, S.18, s.251-266.
- Hummel, M. Nathan (2011). *The Influence of Stakeholders on Stewardship Policies: Building Sustainable and Responsible Tourism in Belize*, Doctoral dissertation, The Faculty of Graduate Studies, University of Phoenix: USA.
- Johnson, D. Jerry, Snepenger J. David, & Akis Sevgin (1994). Residents' Perceptions of Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, S.21, s.629-642.
- Jurowski, Claudia A. (1994). *The Interplay of Elements Affecting Host Community Resident Attitude Toward Tourism: A Path Analytic Approach*. Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University: USA.
- Jurowski, A. Claudia, Uysal, Muzaffer., & Williams, R. Daniel (1997). A Theoretical Analysis of Host Community Resident Reactions to Tourism. *Journal of Travel Research*, S.36, s.3-11.
- Karacaoğlu, Sila., Yolal, Medet ve Birdir, Kemal (2016). Toplum Temelli Turizm Projelerinde Katılım ve Paylaşım: Misi Köyü Örneği. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 13, s.103-124.
- Karacaoğlu, Sila. (2017). Yerel Halkın Toplum Temelli Turizm Gelişimine İlişkin Algı, Tutum ve Desteği: Misi Köyü Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasarda, D. John & Janowitz, Morris (1974). Community Attachment in Mass Society. *American Sociological Review*, s.328-339.
- Kim, Kyungmi (2002). *The Effects of Tourism Impacts upon Quality of Life of Residents In the Community*, Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University: USA.
- Kim, Sangkyun, Park, Eerang & Phandanouvong, Toulakham (2014). Barriers to Local Residents' Participation in Community-Based Tourism: Lessons from Houay Kaeng Village in Laos. *SHS Web of Conferences EDP Sciences* S.12, s.1-8.
- Korca, Perver (1996). Resident Attitudes Toward Tourism Impact. *Annals of Tourism Research*, S.23, s.695-697.
- Kuvan, Yalcın & Akan, Perran (2005). Residents' Attitudes Toward General and Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, S. 26, s.691-706.
- Lankford, V. Samuel (1994). Attitudes and Perceptions Toward Tourism and Rural Regional Development. *Journal of Travel Research*, S.32, s.35-43.
- Látková, Pavlina & Vogt, A. Chistine (2012). Residents' Attitudes Toward Existing and Future Tourism Development in Rural Communities. *Journal of Travel Research*, S.51, s.50-67.
- Liu, C. Juanita & Var, Turgut (1986). Resident Attitudes Toward Tourism Impacts in Hawaii. *Annals of Tourism Research*, S.13, s.193-214.
- Maddonald, Roberta & Jolliffe, Lee (2003). Cultural Rural Tourism: Evidence from Canada. *Annals of Tourism Research*, S. 30, s.307-322.
- Mason, Peter & Cheyne, Johanne (2000). Residents' Attitudes to Proposed Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, S.27, s.391-411.
- Mbaiwa, E. Joseph (2003). The Socio-Economic and Environmental Impacts of Tourism Development on The Okavango Delta, North-Western Botswana. *Journal of Arid Environments*, S. 54, s.447-467.
- Mccool, F. Stephen & Martin, R. Steven (1994). Community Attachment and Attitudes Toward Tourism Development. *Journal of Travel Research*, S.32, s.29-34.
- Mgehee, G. Nancy & Andereck, L. Kathleen (2004). Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism. *Journal of Travel Research*, S.43, s.131-140.
- Nunkoo, Robin & Ramkissoon, Haywantee (2011). Developing A Community Support Model for Tourism. *Annals of Tourism Research*, S.38, s.964-988.
- Nunkoo, Robin & So, K. K. Fung (2016). Residents' Support For Tourism Testing Alternative Structural Models, *Journal of Travel Research*, S.55, s.847-861.
- Oviedo, M. Garcia, Castellanos, M. Verdugo & Martin D. Ruiz (2008). Gaining Residents' Support for Tourism and Planning. *International Journal of Tourism Research*, S.10, s.95-109.
- Özdemir, A. Mehmet ve Kervankıran, İsmail (2011). Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, S.24, s.1-25.
- Perdue, R. Perdue, Long, T. Patrick & Allen, Lawrence (1987). Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes. *Annals of Tourism Research*, S.14, s.420-429.
- Perdue, R. Perdue, Long, T. Patrick & Allen, Lawrence (1990). Resident Support For Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, S.17, s.586-599.
- Pizam, A. (1978). "Tourism's Impacts: The Social Costs to the Destination Community as Perceived by its Residents", *Journal of Travel Research*, S.16, s8-12.
- Pizam, Abraham & Milman, Ady (1984). The Social Impacts of Tourism. *Industry and Environment*, S. 7, s.11-14.
- Seçer, İsmail., Halmatov, Sultanberk ve Gençdoğan Başaran (2013). Duygusal Tepkisellik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, S.3, s.77-89.
- Ribeiro, M.Alector, Valle, D. O. Patricia & Silva, J. Albino (2013). Residents' Attitudes Towards Tourism Development in Cape Verde Islands. *Tourism Geographies*, S.15, s. 654-679.
- Ryan, Chris & Montgomery, David (1994). The Attitudes of Bakewell Residents to Tourism and Issues in Community Responsive Tourism. *Tourism Management*, S.15, s.358-369.
- Sheldon, J. Pauline & Var, Turgut (1984). Resident Attitudes to Tourism in North Wales. *Tourism Management*, S.5, s.40-47.
- Chuang, Shu, Tzu (2010). Rural Tourism: Perspectives from Social Exchange Theory. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, S.38, s. 1313-1322.
- Tasci, D. Aslı, Semrad, J. Kelly & Yılmaz, S. Semih. (2013). *Community Based Tourism: Finding The Equilibrium in The COMCEC Context. Setting The Pathway for the Future*. Ankara: COMCEC Coordination Office.
- Tosun, Cevat (1999). Towards a Typology of Community Participation in the Tourism Development Process. *Anatolia*, S. 10, s.113-134.
- T.C. Nilüfer Kaymakamlığı (2016a). *Bursa-tarihçe*. (<https://www.nilufer.gov.tr/index.php?MenuID=182> Erişim Tarihi: 08.01.2016).
- T.C. Nilüfer Kaymakamlığı (2016b). *Nüfus*. (<https://www.nilufer.gov.tr/index.php?MenuID=184> 03.01.2016 tarihinde erişildi).
- The Mountain Institute, (2000). *Community-Based Tourism for Conservation and Development: A Resource Kit*, Washington D.C: USA.
- Um, Seoho & Crompton, L. John (1987). Measuring Resident's Attachment Levels in a Host Community. *Journal of Travel Research*, S. 26, s.27-29.
- Var, Turgut, Kendall, W. Kenneth & Tarakcioglu, Enis (1985). Resident Attitudes Towards Tourists in a Turkish Resort Town. *Annals of Tourism Research*, S.12, s.652-658.
- Vargas-Sánchez, Alfonso, Plaza-Mejía, A. Maria & Porras-Bueno, Nuria (2009). Understanding Residents' Attitudes Toward the Development of Industrial Tourism in a Former Mining Community. *Journal of Travel Research*, S.47, s.373-387.
- Wang, Y. Alex & Pfister, E.Robert (2008). Residents' Attitudes Toward Tourism and Perceived Personal Benefits in a Rural Community. *Journal of Travel Research*, S.47, s.1-10.
- Ward, Coleen & Berno, Tracy (2011). Beyond Social Exchange Theory: Attitudes Toward Tourists. *Annals of Tourism Research*, S.38, s.1556-1569.
- Williams, John & Lawson, Rob (2001). Community Issues and Resident Opinions of Tourism. *Annals of Tourism Research*, S.28, s.269-290.
- Yolal, Medet Gürsoy, Dogan. Uysal, Muzaffer, Kim, Hyelin & Karacaoğlu, Sila (2016). Impacts of Festivals and Events on Residents' Well-Being. *Annals of Tourism Research*, S.61, s.1-18.
- Yolal, Medet (2016). *Turizm Araştırmalarında Örnekleme: Bibliyometrik Bir Araştırma*. Ankara: Detay Yayıncılık.